

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

Студентський науковий альманах

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі"
Рівне, 15-16 квітня 2010 р.)

Рівне, 2010

Студентський науковий альманах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі". Рівне, 15-16 квітня 2010 р. – Рівне: РДГУ, 2010. – 198 с.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, директор Інституту психології і педагогіки РДГУ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України – співголова;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор РДГУ, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України - співголова

Безлюдна В.І. - професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Корчакова Н.В. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Созонюк О.С. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Яцюк Н.О. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № _____ від _____ 2010 р.

перемагати тощо – і цими якостями компенсується відсутність перших. Деякі психологи, мабуть праві, стверджуючи, що у хлопчиків в дошкільному віці спостерігається процес відторгнення всього жіночого [4; 5]. А таке відторгнення у свою чергу супроводжується постійним словесним підкріпленням дорослих: «Не плач, ти ж хлопчик», «Треба добре їсти, щоб бути сильним», «Ти ж хлопчик і повинен захищати дівчат», «Ти не повинен боятися і плакати», «Дай здачі, якщо тебе хтось образив ти ж хлопчик» і т. д.

Отже, дуже важливим для вихователів дитячого садка є орієнтація в особливостях психічного, фізіологічного розвитку дітей певної статі, а також вміння організовувати їхню спільну діяльність, руйнувати гендерні стереотипи поведінки. Це є важливим для майбутнього життя дитини, в якому вона буде постійно взаємодіяти, спілкуватись з людьми протилежної статі.

Література

1. Бендас Т.В. *Гендерная психология. - Учеб. пособ. - Спб.: Питер, 2005. - 431 с.*
2. Берн Ш. *Гендерная психология. - Спб., 2001.*
3. *Общение детей в детской саду и семье / Под. ред. Т.А. Репиной, Р.Б. Стеркиной; Науч.-исслед. ин-т дошкольного воспитания Акад. пед. наук СССР. - М.: Педагогика, 1990.*
4. Репина Т.А. *Особенности общения мальчиков и девочек в детском саду// Вопросы психологии. 1984. № 4.*
5. Репина Т.А. *Социально-психологическая характеристика группы детского сада. - М.: Педагогика, 1988.*

УДК [159.922.73:159.922.1]:316.48

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ РЕАГУВАННЯ НА КОНФЛІКТНУ СИТУАЦІЮ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мартинюк Вікторія, магістрантка

*Керівник: канд. психологічних наук, старший викладач Назарець Л.М.
Рівненський державний гуманітарний університет*

Проблема вивчення конфліктів є однією з найбільш досліджених у галузі наук психолого-педагогічного напрямку.

Дослідженню психологічних аспектів конфлікту приділяло увагу багато зарубіжних та вітчизняних вчених (М.Дойч, Р.Кілменн, У.Клар, Ф.Ю.Василук, Л.М.Карамушка, Н.І.Пов'якель та ін.) [2]. З'ясування психологічної сутності виникнення й розв'язання

конфліктів надає можливість подальшого вивчення специфіки їхнього прояву та особливостей подолання.

Конфлікт – це «хвороба спілкування», він існував, існує і завжди буде існувати. Саме в ньому виявляється неузгодженість людей, які дбають про свої інтереси, втрачається взаєморозуміння між опонентами, по-різному усвідомлюється протиріччя між людьми, що супроводжуються спробою їх емоційного вирішення. Конфлікти не обирають собі певної вікової, статевої чи статусної категорії [1].

Конфліктна ситуація у школі є досить поширеною і разом з тим важливою проблемою. На сьогоднішній день конфлікти стали невід'ємною складовою для шкільного середовища, адже з їхньою допомогою школярі певним чином самостверджуються, підвищують свою самооцінку, здобувають певний досвід [2]. Саме тому проблема конфліктності серед школярів є актуальною і потребує подальшого вивчення.

Однією з найбільш популярних типологій поведінки у конфлікті є концепція К.Томаса і Р.Кілменна. Відповідно до даної концепції, на основі розбіжності інтересів сторін конфлікту можна виділити п'ять типів поведінки реагування у конфліктній ситуації: ухилення, суперництво (конкуренція), пристосування, компроміс та співробітництво [4].

Мета даної статті полягає у здійсненні аналізу та дослідженні реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.

Для вивчення конфліктності та способів реагування на конфліктну ситуацію нами були використані методики «Самооцінка конфліктності» та «Твоя конфліктність» (як скорочений варіант методики «Діагностика особливостей реагування в конфліктній ситуації К.Томаса») [3].

Дослідження проводилося у загальноосвітній школі №1 м. Кузнецовська Рівненської області. В експерименті брали участь 51 учень 10-11 класів.

Результати психологічної діагностики за методикою «Самооцінка конфліктності» показали, що 48% досліджуваних учнів юнацького віку є конфліктними особистостями. У першу чергу це стосується представників чоловічої статі. Проте різниця між показниками самооцінки конфліктності у хлопців (26%) і дівчат (23%) є незначною і складає лише 3%.

Дослідження за методикою «Твоя конфліктність» дало змогу визначити, якому стилю поведінки у конфлікті віддають перевагу учні старшого шкільного віку.

Одержані результати дозволили констатувати, що стиль співробітництва притаманний 28% старшокласникам, суперництва – 24%, пристосування – 23%, компромісу – 16%, відхилення – 9% осіб юнацького віку.

Аналіз результатів дослідження показав, що для дівчат найбільш прийнятним є стиль співробітництва (22%), у той час як серед хлопців цьому стилю реагування у конфліктній ситуації віддають перевагу лише 6%. Хоча співробітництво і є найважчим зі всіх стилів, проте він найефективніший при вирішенні конфлікту. Переваги співробітництва полягають у тому, що опоненти знаходять найбільш прийнятне для обох сторін рішення.

Також часто вживаним у конфліктах серед дівчат старшого шкільного віку є стиль пристосування (16%), але серед юнаків він є менш популярним (7%). Для представників даного стилю характерним є те, що вони не намагаються відстоювати власні інтереси з метою зменшення напруженості, покращення атмосфери тощо.

Що стосується хлопців, то найчастіше вони обирають більш типовий для чоловічої статі стиль суперництва або конкуренції (18%), у дівчат цей показник становить 6%. Хлопці юнацького віку віддають перевагу саме цьому стилю поведінки у конфлікті, тому що на даному віковому етапі для них є важливою перемога у задоволенні власних потреб та інтересів.

До компромісного стилю в однаковій мірі вдаються як хлопці (5%), так і дівчата (5%), залежно від ситуації. Суть компромісу полягає у тому, що конфлікуючі сторони намагаються врегулювати розбіжності, йдучи при цьому на взаємні поступки.

Стиль відхилення є більш характерним для представниць жіночої статі (7%), у той час, як серед представників чоловічої статі лише 2% осіб обирають цей стиль. Відхилення зазвичай реалізується тоді, коли конфлікт не зачіпає прямих інтересів сторін або ж наявна проблема не надто для них важлива, тому немає потреби відстоювати свої права.

Отже, результати дослідження конфліктності учнів старшого шкільного віку свідчать, що реагування на конфліктну ситуацію залежить від індивідуальних особливостей та гендерних відмінностей особистості.

Конфліктність старшокласників є проблемним питанням як для батьків, так і для педагогів. Слід зазначити, що вибір стилю поведінки у конфлікті значною мірою пов'язаний зі способом виховання дитини у сім'ї, адже сім'я є найважливішим фактором

впливу на дитину, оскільки саме батьки формують у неї певний тип поведінки у соціальному середовищі.

Література

1. *Ишмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів.* – К., 1996. – 187.
2. *Конфліктологія: Учебник /под ред. А.С. Кармина.* – СПб., 2001. – 448с.
3. *Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. Навчальний посібник /І.І. Русинка.* – К., 2007. – 332с.
4. *Скотт Д.Г. Конфликты. Пути их преодоления.* – К., 1991. – 191с.

УДК 159.952.13

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ З УРАХУВАННЯМ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ

**Назарець Людмила, кандидат психологічних наук,
старший викладач**

Рівненський державний гуманітарний університет

Практичне впровадження в сучасне життя прийомів та методів оновлення системи загальної освіти засобами психологічної науки ставить перед психологами завдання уточнення ряду важливих напрямків і проблем, серед яких вагоме значення має проблема формування пізнавального інтересу учнів, оскільки він спонукає школяра до пошуку, постійного прагнення нових знань, творчих, оригінальних рішень, є могутнім стимулом для самоосвіти.

Актуальність даного дослідження зумовлена гострою потребою побудови принципово нових підходів до навчально-виховного процесу, які могли б сприяти підвищенню рівня освіти. Особливе значення проблема пізнавального інтересу має в роботі зі школярами підліткового віку, коли, в силу біологічних, фізіологічних та соціальних факторів, в учнів значно послаблюється зацікавленість до навчальної діяльності.

Метою даного дослідження є виявлення гендерних відмінностей у пізнавальних інтересах школярів підліткового віку.

В ході теоретичного аналізу нами було досліджено різноманітні погляди на вищезазначену проблему західних (У. Джеймс, Е. Клаперед, Д. Фрейер, Е. Стронг, Е. Торндайк, Ш. Бюлер, Р. Молен та ін.) та вітчизняних (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн,

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3

Розділ 1. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

Багай Б., Павелків Р.В. Теоретичні аспекти становлення Я-концепції у молодшому шкільному віці.....4

Антонець О. Самосвідомість і її структура.....7

Бенедюк О. Шляхи самопізнання особистості.....10

Габрієль К. Образ фізичного «Я» як детермінанта індивідуального стилю поведінки в соціальних контактах.....13

Захарчук М. Генезис самосвідомості дитини.....15

Корольчук І. Розвиток уявлень про саморегуляцію.....16

Кравчук Я. Розвиток моральної саморегуляції у молодшому шкільному віці.....19

Кулаков Р. Самооцінка та рівень домагань як складові професійного самовизначення старшокласників.....21

Левшунова К. Дослідження саморегуляції.....25

Майстренко Є. Детермінація Я-концепції дитини.....28

Манзик О. Вимірювання самооцінки особистості.....30

Мариніч О. Особливості розвитку самооцінки у дошкільному віці.....32

Мартинюк Т. Психологічний аналіз розвитку самосвідомості особистості молодшого школяра.....35

Марчук В. Особистісна рефлексія як засіб активізації пізнавальної активності підлітків.....39

Онищук О. Загальна характеристика самопізнання як процесу.....42

Орел В. Цілі й мотиви самопізнання.....44

Осипчук О. Сфери і області самопізнання.....46

Пархомей К., Корчакова Н.В. Поняття Я-концепції.....48

Прит Т., Безлюдна В.І. Способи і засоби самопізнання.....50

Ревко Н. Розвиток самопізнання у дитячому віці.....53

Смоляк А. Феномен відношення людини до себе.....55

Тимощук С. Дитячо-батьківські стосунки та їх вплив на ставлення дитини до себе.....58

Ходневич Н., Безлюдна В.І. Формування Я-концепції дитини на різних стадіях розвитку.....61

Хомич І. Передумови формування самооцінки молодших школярів...63

Шпинюк В. Розвиток Его-ідентичності в дитячому віці.....66

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ

Безлюдна В. Гендерні аспекти розвитку Я-фізичного на висхідному етапі онтогенезу.....	69
Беднарська І. Гендерна соціалізація особистості.....	71
Гірак І. Психологічний аналіз гендерних відмінностей адиктивної поведінки осіб юнацького віку.....	74
Забрідня О., Яцюк Н.О. Психологічний аналіз суб'єктивних чинників емоційного вигорання майбутніх педагогів (гендерні аспекти).....	81
Карнаух В. Гендерні аспекти формування адиктивної поведінки у підлітків.....	84
Корчакова Н. Усвідомлене батьківство як напрям психології самосвідомості.....	88
Князєва А. Особливості гендерного спілкування в дошкільному віці.....	91
Мартинюк В. Гендерні відмінності реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.....	93
Назарець Л. Динаміка розвитку пізнавальних інтересів підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.....	96
Оксенчук О. Гендерні особливості уявлень студентів про відповідальне батьківство.....	100
Осьмак Л. Психологічні особливості тривожності жінок зрілого віку.....	103
Пінаєва М. Соціальна диференціація гендерної ролі.....	106
Руденко Н. Гендерні аспекти дослідження етнічної толерантності підлітків.....	109
Созонюк О. Вплив гендерних стереотипів на процес становлення особистості дівчат-підлітків.....	111
Тендюк І. Особливості статево-рольових уявлень в дошкільному віці.....	114
Тоюнда О. Вплив сімейних традицій на ставлення молоді до проблем гендерної рівності.....	118
Ямницький О. Особливості формування гендерних схем у процесі статево-рольової соціалізації дітей.....	121

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
Серія ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 4

Заснований у 2008 р.

Відповідальні за підготовку збірника до видання – проф. Павелків Р.В.,
проф. Безлюдна В.І.

Комп'ютерна верстка Юрчук О.С.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра вікової та
педагогічної психології (к. 325, тел. 63-44-92)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі Рівненського
державного гуманітарного університету 33028 м. Рівне, вул.
С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ. Серія «Психологія». -
Випуск 4. - Рівне: РДГУ, 2010. — 197 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

Збірник містить статті з актуальних проблем психології самосвідомості. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159.922:316.612

ББК 74.20